

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W BYDGOSZCZY

Poznaj jednego z najbardziej tajemniczych
mieszkańców Puszczy Bydgoskiej

GNIEWOSZ PLAMISTY *Coronella Austriaca*

Gatunek objęty ochroną ścisłą, wymagający ustalania stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania, wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt z kategorią zagrożenia: VU – narażony na wyginięcie.

W PUSZCZY BYDGOSKIEJ ODKRYTO JEDNĄ Z NAJWIĘKSZYCH POPULACJI

Gniewosz plamisty jest jednym z 5 gatunków węży występujących w Polsce. Swoją nazwę zawdzięcza agresywnemu temperamentowi. Niektórzy twierdzą, że jego nazwa wzięła się z ciemnych smug przechodzących przez oczy, co daje mu „gniewny” wygląd.

GNIEWOSZA PLAMISTEGO W POLSCE!

Trudno jednak spotkać gniewosza w naturalnym środowisku, ponieważ są prawdziwym mistrzem kamuflażu.

Z powodu utraty siedlisk oraz tworzenia mało licznych populacji, w Polsce gatunek ten znajduje się pod ochroną ścisłą i podlega ochronie czynnej. Ponadto gniewosz plamisty według Konwencji Berneńskiej jest gatunkiem zagrożonym wyginięciem.

Został również umieszczony w Dyrektywie Rady Europy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w załączniku IV – gatunki roślin i zwierząt będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, które wymagają ochrony ścisłej.

POŻYWIENIE

Gniewosz plamisty jak wszystkie węże jest drapieżnikiem. Odżywia się głównie małymi kręgowcami, takimi jak: jaszczurka zwinka, padalec zwyczajny, czasem innymi wężami, rzadziej płazami, ryjówkami, myszami czy pisklętami ptaków. Co zaskakujące, gniewosze są również zdolne do kanibalizmu. Młode gniewosze żywią się głównie jaszczurkami, natomiast im są większe tym częściej polują na gryzonie.

JAKĄ ROLĘ PEŁNI GNIEWOSZ PLAMISTY?

- ✓ Reguluje liczebność populacji innych zwierząt;
- ✓ Poluje na gryzonie, takie jak myszy;
- ✓ Jako zwierzę wymagające tworzenia stref ochronnych, gniewosz jest gatunkiem parasolowym – czyli takim, którego ochrona przyczynia się do chronienia także innych gatunków i siedlisk ich bytowania;
- ✓ Jego obecność zwiększa bioróżnorodność i okoliczne walory przyrodnicze.

DLACZEGO GNIEWOSZE PLAMISTE SĄ MISTRZAMI KAMUFLAŻU

Gniewosz jest niewielkim węzem o smukłej budowie, samice osiągają do 87 cm, a samce do 72 cm długości. Drugi człon swojej nazwy gniewosz plamisty zawdzięcza obecności plam na ciele. Najbardziej charakterystycznym i stałym elementem plamistości gniewosza są ciemne smugi biegnące z obu stron pyska, od nozdrzy, przez dolną powierzchnię oczu, często aż do szyi. Tło grzbietu jest najczęściej ubarwione na jasnobrązowo lub popielato, a na nim występują ciemniejsze plamy. Gniewosze mają dużą plamę na głowie w kształcie litery U lub kowadła, która na grzbiecie przechodzi w 2 lub 4 rzędy plam. Wzór plamistości jest indywidualną i niezmienną cechą każdego gniewosza, co pozwala na rozpoznanie danego węża nawet po wielu latach.

Dzięki swojemu ubarwieniu i uplamieniu gniewosze przebywające na łąkach czy w lesie stają się niemal niewidoczne i bardzo ciężko je zauważyć.

Plamy gniewosza mogą czasem przybierać drabinkowaty kształt co może przypominać zygzak jadowitej żmii zygzakowatej!

POWSZECHNIE GNIEWOSZ JEST MYLONY ZE ŻMIJĄ ZYGZAKOWATĄ

GNIEWOSZ

- ✓ okrągła źrenica;
- ✓ tęczęwka o barwie innej niż czerwona;
- ✓ pas na boku głowy, biegnący od nozdrzy przez oko do końca głowy;
- ✓ rysunek na grzbiecie nie tworzy zygzaka, choć czasami może go nieco przypominać;
- ✓ ciemny rysunek na głowie w kształcie litery „U”.

ZMIJA ZYGZAKOWATA

- ✓ podłużna, ułożona pionowo źrenica;
- ✓ czerwona tęczęwka;
- ✓ trójkątna głowa;
- ✓ wzór na grzbiecie tworzy zygzak (nie posiada go odmiana melanistyczna - czarna).

ŚRODOWISKO I TRYB ŻYCIE GNIEWOSZA PLAMISTEGO

- ✓ Gniewosz występuje na siedliskach otwartych i półotwartych, porośniętych różnymi zespołami roślinności, w których możemy wyróżnić tereny suche i dobrze nasłonecznione takie jak wrzosowiska, murawy kserotermiczne i napiaskowe, zarastające wydmy, łąki, tereny kamieniołomów, piargi i gołoborza, a także młodniki sosnowe, połany śródleśne, przecinki leśne oraz skraje lasów. Chętnie wnika do siedlisk antropogenicznych, takich jak sady i winnice, ogródki przydomowe, pastwiska, wały, szczeliny murów, żywopłoty, ruiny budynków, wysypiska śmieci, nasypy kolejowe oraz pobocza dróg. W Polsce większość stanowisk tego gatunku to otwarte lub słabo zarośnięte tereny leśne lub obrzeża lasów.

- ✓ Gniewosz plamisty prowadzi głównie osiadły i bardzo skryty tryb życia. Zazwyczaj podejmuje wędrówki w celu poszukiwania pokarmu, partnera oraz z kryjówki zimowej do stanowisk letnich i z powrotem.

- ✓ Wężę te są terytorialne i silnie przywiązane do swoich kryjówek. Sezon aktywności gniewosza trwa zazwyczaj od marca do października i może się przesunąć w zależności od warunków atmosferycznych.

- ✓ Kiedy gniewosze budzą się z zimowego snu, zaczynają się odżywiać, a następnie odbywają sezon godowy. Samica rodzi 3–19 młodych o długości 12–21 cm, są one całkowicie ukształtowane i zdolne do samodzielnego życia. Po porodzie młode są otoczone przejrzystą i cienką błoną, którą rozrywają, wydostając się na zewnątrz.

DLACZEGO GNIEWOSZE SĄ NARAŻONE NA WYGINIĘCIE

Do największych zagrożeń dla gniewosza plamistego należą:

- ✓ Zarastanie siedlisk przez roślinność wysoką – drzewa i krzewy nadmiernie zacieniające stanowiska występowania;
- ✓ Niszczenie i fragmentacja siedlisk;
- ✓ Rozwój infrastruktury drogowej i wzrost natężenia ruchu drogowego prowadzące do częstszej śmierci gniewoszy na drogach;
- ✓ Płoszenie i zabijanie przez ludzi, głównie w wyniku mylenia go ze żmiją zygzakowatą;
- ✓ Zabijanie węży przez zwierzęta domowe, np. przez koty.

W TYM CELU PLANUJE SIĘ:

- ✓ Prowadzenie stałego monitoringu gniewosza;
- ✓ Wycinkę inwazyjnych gatunków drzew i krzewów w lesie, celem doświetlenia stanowisk węża;
- ✓ Wzbogacenie siedlisk o kryjówki złożone z karpin oraz kamieni;
- ✓ Prowadzenie akcji informacyjnej, zwiększającej świadomość okolicznych mieszkańców na temat gniewosza;
- ✓ Umożliwienie mieszkańcom bezpiecznego usuwania osobników węży z posesji na ich prośbę.

DZIAŁANIA OCHRONNE

Działając w porozumieniu Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Nadleśnictwo Bydgoszcz oraz Towarzystwo Herpetologiczne NATRIX planują podjąć w najbliższej okolicy działania mające na celu ochronę okolicznej populacji gniewosza plamistego.

*Zapraszamy do udziału w projekcie
„Ekologia przestrzenna gniewosza plamistego”*

JAK POMÓC

Zgłoś przez Facebooka (@th.natrix)
lub e-mail
(towarzystwo.natrix@gmail.com) obserwację gniewosza załączając:
- zdjęcie,
- dokładne współrzędne (np. z Google Maps),
- datę obserwacji (nie musi być dokładna).
Te informacje są niezbędne by zgłoszenie
wprowadzić do bazy jako wiarygodne
i nadające się do analiz przestrzennych o wysokiej jakości.

Kontakt

Specjalista Barbara Szulc
e-mail: barbara.sz.gniewosz@gmail.com
tel.: +48 530 655 528

Towarzystwo Herpetologiczne NATRIX
ul. Opolska 41/1
52-010 Wrocław
e-mail: towarzystwo.natrix@gmail.com

Nadleśnictwo Bydgoszcz
ul. Sosnowa 9
86-005 Białe Błota
e-mail: bydgoszcz@torun.lasy.gov.pl
tel.: +48 52 381 41 08/09

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
ul. Dworcowa 81
85-009 Bydgoszcz
e-mail: kancelaria.bydgoszcz@rdos.gov.pl
tel.: +48 52 506 56 66

